

ZNANOST IN NJENI POGOJI

6. simpozij mladih raziskovalk in raziskovalcev
na začetku znanstvene poti

ZBORNİK IZVLEČKOV

ZRC SAZU RAZISKOVALNA POSTAJA BARJE

25.–26. 10. 2018

ZRC SAZU, Raziskovalna postaja Barje, Zagorica 20

ZNANOST IN NJENI POGOJI

**6. SIMPOZIJ MLADIH RAZISKOVALK IN RAZISKOVALCEV
NA ZAČETKU ZNANSTVENE POTI**

ZBORNİK IZVLEČKOV

Uredniški odbor

Nina Ditmajer, Vita Zalar, Lea Kuhar, Jerneja Brumen, Maja Gostič

25.–26. 10. 2018

ZRC SAZU, Raziskovalna postaja Barje, Zagorica 20

ZNANOST IN NJENI POGOJI

6. SIMPOZIJ MLADIH RAZISKOVALK IN RAZISKOVALCEV

NA ZAČETKU ZNANSTVENE POTI

ZBORNİK IZVLEČKOV

25.–26. 10. 2018, ZRC SAZU, Raziskovalna postaja Barje, Zagorica 20

<i>Uredniški odbor</i>	Nina Ditmajer, Vita Zalar, Lea Kuhar, Jerneja Brumen, Maja Gostič
<i>Izdal</i>	Znanstvenoraziskovalni center SAZU (Založba ZRC)
<i>Zanj</i>	Oto Luthar
<i>Oblikovanje in prelom</i>	Brane Vidmar
<i>Jezikovni pregled</i>	Nina Ditmajer
<i>Tisk</i>	Birografika BORI
<i>Naklada</i>	50 izvodov
	Prva izdaja, prvi natis
	Ljubljana, 2018

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

001.89(497.4)(082)

SIMPOZIJ mladih raziskovalk in raziskovalcev na začetku
znanstvene poti (6 ; 2018 ; Zagorica)

Znanost in njeni pogoji : zbornik izvlečkov / 6. simpozij mladih
raziskovalk in raziskovalcev na začetku znanstvene poti, 25.-26. 10.
2018, Zagorica ; uredniški odbor Nina Ditmajer ... [et al.]. - 1. izd.,
1. natis. - Ljubljana : Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Založba
ZRC, 2018

ISBN 978-961-05-0132-9

1. Gl. stv. nasl. 2. Ditmajer, Nina

296826112

KAZALO

Uvodnik	7
Tina Berden, Od keramičnih fragmentov do zgodovine: Analize keramike z arheoloških najdišč z velikimi količinami najdb	9
Jerneja Brumen, Je vojna v Siriji res (lahko) rezultat učinkov podnebnih sprememb?	10
Nina Ditmajer, Uredniška načela za elektronske znanstvenokritične izdaje starejših slovenskih pesniških besedil	11
Maja Gostič, Temna stran statistike	12
Matjaž Grahornik, Osnove heraldike na primeru grba grofov Herberstein	13
Špela Kastelic, Model zajema kazalnikov problemskih stičišč v povezavi podnebne spremembe–migracije	14
Lea Kuhar, Kritika politične ekonomije med znanostjo in filozofijo	16
Peter Kumer, Prostorski motivi v zgodbah filmov tuje produkcije, posnetih na območju Slovenije	17
Arsalan Reihanzadeh, The Division of One and Its Notion in Modern Iran	18
Svetozar Matejašev, Beyond Image: Discovering the Roles by Playing the Role	19
Teja Turk, Načini in možnosti analize inštrumentalne ljudske glasbe	20
Vita Zalar, Meddisciplinarni epistemološki zdrsi: Indijski izvor Romov na presečišču lingvistike, zgodovine in genetike	21

ČETRTEK, 25. 10. 2018

8.30–9.00

Prihod udeležencev

9.00–9.15

Uvodni pozdrav: Dr. Oto Luthar, direktor ZRC SAZU

9.15–10.45

PRAVNI VIDIKI RAZISKOVALNE DEJAVNOSTI

Moderatorica: Vita Zalar

Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije

Mlada Akademija

Doktorska šola Univerze v Ljubljani

10.45–11.15

Odmor za kavo in čaj

11.15–12.15

PRVI SKLOP

Moderatorica: Jerneja Brumen

Maja Gostič (ISIM): Temna stran statistike

Lea Kuhar (FI): Kritika politične ekonomije med znanostjo in filozofijo

Vita Zalar (IKZ): Meddisciplinarni epistemološki zdrs: Indijski izvor Romov
na presečišču lingvistike, zgodovine in genetike

12.15–13.15

Kosilo

13.15–14.15

DRUGI SKLOP

Moderatorica: Nina Ditmajer

Tina Berden (IZA): Od keramičnih fragmentov do zgodovine: Analize keramike
z arheoloških najdišč z velikimi količinami najdb

Peter Kumer (GIAM): Prostorski motivi v zgodbah filmov tuje produkcije,
posnetih na območju Slovenije

Jerneja Brumen (ISIM): Je vojna v Siriji res (lahko) rezultat učinkov podnebnih sprememb?

14.15–14.30

Odmor

14.30–16.30

Zabavno-poučne aktivnosti: Spoznavanje pajkov z dr. Matjažem Gregoričem
in ogled skladišča arheoloških najdb

PETEK, 26. 10. 2018

8.30–9.00

Prihod udeležencev

9.00–10.30

O RAZISKOVANJU IN DUŠEVNEM ZDRAVJU

Moderatorica: Maja Gostič

dr. Mina Paš

dr. Tea Romih

dr. Lilijana Šprah

10.30–11.00

Odmor za kavo in čaj

11.00–12.20

TRETJI SKLOP

Moderatorica: Lea Kuhar

Nina Ditmajer (ISLLV): Uredniška načela za elektronske znanstvenokritične izdaje
starejših slovenskih pesniških besedil

Matjaž Grahornik (ZIMK): Osnove heraldike na primeru grba grofov Herberstein

Špela Kastelic (ISIM): Model zajema kazalnikov problemskih stičišč v
povezavi podnebne spremembe–migracije

Teja Turk (GI): Načini in možnosti analize instrumentalne ljudske glasbe

12.20–12.30

Odmor

12.30–13.10

ČETRTI SKLOP

Moderatorica: Lea Kuhar

Arsalan Reihanzadeh (PŠ): The Division of One and Its Notion in Modern Iran

Svetozar Matejašev (PŠ): Beyond Image: Discovering the Roles by Playing the Role

13.10–14.00

Kosilo

14.00–

Neformalno druženje

UVODNIK

ZNANOST IN NJENI POGOJI

Da bi znanost lahko obstajala in delovala, morajo biti izpolnjeni določeni pogoji. Te pogoje lahko razdelimo v dve skupini. V prvi skupini so zunanji pogoji. Znanost za svoj obstoj potrebuje določeno avtonomijo znotraj družbene sfere. Ta avtonomija je pogojena z ustrezno pravno podlago in stabilno urejenim sistemskim financiranjem. Vendar pa, kot številni kolektivi z organiziranimi protesti in javnimi razpravami že več let zapored opozarjajo (med drugim Shod za znanost, ki je del širšega mednarodnega protestnega gibanja *March for Science*), slovenske raziskovalke in raziskovalce čaka še dolga pot do javnega, zanesljivega in transparentnega načina financiranja raziskovalnih institucij, ki bi podpiralo in spodbujalo slovensko raziskovalno dejavnost. Nezadostno financiranje raziskovalnih institucij pa je neposredno povezano s pravno ureditvijo raziskovalnih zaposlitev. Njuna prepletenost se pokaže še posebej na primeru mlajših raziskovalk in raziskovalcev, pri katerih so prekarne oblike zaposlitev, torej začasna, občasna, negotova in nezadostno plačana dela, čedalje pogostejše. Ker je dobro poznavanje pravic in dolžnosti, vezanih na obliko zaposlitve, eden izmed pogosto učinkovitih mehanizmov obrambe pred nastajajočimi spremembami, smo za prvi del spremljevalnega programa povabili kolegice iz Mlade akademije, Doktorske šole Univerze v Ljubljani in Javne agencije za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije. Vabljeni gostje bodo na konkretnih primerih predstavile najpogostejše težave, s katerimi se spopadajo/mo predvsem mlajše raziskovalke in raziskovalci, ter spregovorile o pogosto spregledanih pravnih vidikih, ki so nam v času stiske lahko v veliko pomoč. Pod udarom namreč ni zgolj kvaliteta raziskovalnih izdelkov. Slabo stanje v raziskovalni sferi se kaže tudi v kakovosti življenja raziskovalk in raziskovalcev; čedalje večja birokratska obremenjenost, vedno bolj neusmiljen ustroj kopičenja akademskih točk, na žalost prebogosto je tudi izkoriščanje zaposlenih s strani delodajalk in delodajalcev ter prestopanje meja poslovnih odnosov. Zato veliko mladih raziskovalk in raziskovalcev podleže stresu, prevelika obremenitev pa lahko povzroči določene duševne težave. Na podlagi teh dejstev smo

se odločili, da tematiko pravnih vidikov zaposlitev povežemo s problematiko duševnega zdravja. Drugi dan simpozija se nam bodo v spremljevalnem programu pridružile dr. Mina Paš, dr. Lilijana Šprah in dr. Tea Romih, ki nam bodo tako s strokovnega vidika kot s stališča osebnih pričevanj predstavile različne težave, s katerimi se spopadajo raziskovalke in raziskovalci na začetku znanstvene poti.

Če so zunanji pogoji znanosti vsaj v veliki meri izpolnjeni, se znanost lahko prične ukvarjati z vprašanji notranjih pogojev lastnega obstoja. Naloga vsake znanstvene discipline je namreč, da na svojem področju zariše razmejitveno črto, ki loči znanstvene prakse od neznanstvenih. Takšna ločitev je sestavni moment oblikovanja znanstvene misli in je neposredno povezana z vprašanjem njene vednosti: kaj je tisto, kar tvori vednost posamezne discipline; na kakšen način in glede na katere pogoje se ta vednost oblikuje; je vednost ene discipline enaka vednosti druge discipline; kaj je tisto, kar različne vednosti povezuje oz. razlikuje med seboj. Pod notranji pogoj znanstvene misli torej spadajo predvsem epistemološka, metodološka in tehnična vprašanja posameznega področja vednosti. Ker je formiranje različnih načinov vednosti tudi stičišče, ki med seboj povezuje na prvi pogled še tako različne znanstvene discipline – od geografije do filozofije, od kemije do literarnih ved –, se bomo raziskovanja notranjih pogojev znanosti lotili kar sami. Poleg vabljenih gostov bo na 6. simpoziju raziskovalk in raziskovalcev ZRC SAZU na začetku znanstvene poti svoj prispevek predstavilo dvanajst mlajših raziskovalk in raziskovalcev, že drugo leto zapored pa se nam bodo pridružili tudi študentje in študentke Podiplomske šole ZRC SAZU. Vabimo vas, da se nam pridružite in skupaj z nami z različnih zornih kotov razmislite, predstavite in predebatirate tako skupne točke naših raziskovalnih disciplin, kot tudi potencialna razhajanja med njimi.

Lea Kuhar

OD KERAMIČNIH FRAGMENTOV DO ZGODOVINE

ANALIZE KERAMIKE Z ARHEOLOŠKIH NAJDIŠČ Z VELIKIMI KOLIČINAMI NAJDB

Tina Berden
tina.berden@zrc-sazu.si

ZRC SAZU, Inštitut za arheologijo

Lega na območju najlažjega prečkanja vzhodnih alpskih in severnih dinarskih pregrad ter lega na začetku plovne poti Ljubljana–Sava–Donava–Črno morje sta odločilno vplivali na razvoj rimskodobne poselitve na skrajnem zahodnem delu Ljubljanske kotline, tj. na območju današnje Vrhnike. Rimljani so v sredini 1. stoletja pr. n. št. tu ustanovili vas (*vikus*), ki jo pisni viri navajajo pod imenom Nauportus in velja za eno najstarejših rimskih naselbin na območju današnje Slovenije. Območje ledine Kočevarjev vrt se je v rimski dobi verjetno nahajalo neposredno ob navportski glavni cesti, ki je vodila do Emone. Tu so leta 2005 potekale zaščitne arheološke raziskave, med katerimi je bilo raziskanih okrog 2300 m² površine in odkritih okrog 50.000 kosov keramičnih posod.

Keramični izdelki predstavljajo najštevilčnejšo vrsto arheoloških najdb in enega najpomembnejših virov arheoloških informacij. S pomočjo analiz tehnologije izdelave in oblike fragmentov, redkeje celih posod, arheologi ugotavljamo starost posameznih kontekstov, tehnološki razvoj ter družbena in ekonomska razmerja. Ob tem se soočamo z velikimi količinami različnih podatkov in vsemi pastmi, ki sledijo iz tega (manjkajoči podatki, izgubljeni podatki, uporaba napačnih statističnih metod, premajhen vzorec, obvladovanje zelo velikega vzorca, metodološke razlike med posameznimi raziskovalci ...), da bi lahko prišli do sklepov o preteklosti posameznega območja.

JE VOJNA V SIRIJI RES (LAHKO) REZULTAT UČINKOV PODNEBNIH SPREMEMB?

Jerneja Brumen

jbrumen@zrc-sazu.si

ZRC SAZU, Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije

V prispevku bom izhajala iz znanstvenega članka, ki je bil leta 2015 objavljen v periodični znanstveni publikaciji Nacionalne akademije znanosti v ZDA. V tem odmevnem članku z naslovom »Climate change in the Fertile Crescent and implications of the recent Syrian drought« (Kelley idr. 2015) je bila podana »znanstveno utemeljena razlaga«, da so nemiri v Siriji leta 2011 nastali kot rezultat učinkov podnebnih sprememb. Natančneje, vstaje proti Basharju al-Assadu, ki so potekale leta 2011, naj bi bile posledica dlje časa trajajoče suše (med letoma 2007 in 2010), ki je na območju rodovitnega polmeseca prizadela tamkajšnje kmetijstvo, kar je posledično povzročilo dvig cen hrane in nato migracije družin iz ruralnih predelov v urbana središča, kar naj bi prispevalo k nastajanju konfliktov, ki so nato pripeljali do nemirov (vstaj) in kasneje do vojne, ki se v Siriji še danes odvija. To vzročno-posledično »verigo« so citirali mnogi znanstveniki. Na podlagi problematiziranja sklepov tega članka, pri čemer se bom oprla na znanstvene članke, ki so sklepe članka Kelley idr. večkrat ovrgli oziroma jih dekonstruirali (npr. Selby idr. 2017, Selby 2018), se bom vprašala, ali je za pojasnitev te situacije potrebna vpeljava razlike med znanostjo in ideološkim scientizmom (npr. Salleh 2015). Od kje pravzaprav izvira očitna zmota v članku, ki so ga napisali Kelley idr.?

UREDNIŠKA NAČELA ZA ELEKTRONSKE ZNANSTVENOKRITIČNE IZDAJE STAREJŠIH SLOVENSКИH PESNIŠКИH BESEDIL

Nina Ditmajer

nina.ditmajer@zrc-sazu.si

ZRC SAZU, Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede

Elektronska znanstvenokritična izdaja Foglarjeve pesmarice, najstarejšega štajerskega rokopisa pesmi iz sredine 18. stoletja, bo širši javnosti ponudila digitalni faksimile, diplomatični prepis glavnega besedila, kritični aparat variantnih mest, kritični prepis glavnega besedila ter znanstveno študijo z razlago okoliščin nastanka rokopisa, jezikovnih in literarnih značilnosti ter uredniških načel prepisa. Diplomatični prepis predstavi besedilo rokopisa z vsemi historičnimi besedilnimi posebnostmi, vključno z napakami. Kritični prepis predstavi besedilo rokopisa v prilagojeni, branju namenjeni podobi, vse jezikoslovne interpretacije pa so narejene po pretehtanih načelih. Zaradi nestandardnega pravopisa ter glasoslovnih, oblikoslovnih in leksikalnih razlikovalnih značilnosti, ki jih srečujemo v vseh slovenskih besedilih vse do sredine 19. stoletja, je bilo potrebno pripraviti enotna načela diplomatičnega in kritičnega prepisa, ki vključujejo problem zapisovanja velike in male začetnice, vstavljanja ločil, določanja verza, pisanja skupaj/narazen, problem zapisovanja besed po izgovoru itn.

TEMNA STRAN STATISTIKE

Maja Gostič

maja.gostic@zrc-sazu.si

ZRC SAZU, Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije

Ali veste, da je 87,9 % vseh statističnih trditev popolnoma izmišljenih? Vključno s to. Statistika je nepogrešljiv del raziskovalne metodologije na raznoterih znanstvenih področjih, spremlja pa nas tudi v vsakdanjem življenju. Z njo se srečujemo pri branju o ekonomskih kazalcih, razširjenosti bolezni ali volilnih izidih. Pa vendar se včasih zmoti. Ne statistika, temveč ljudje, ki jo uporabljajo.

Ko preberemo neko statistično trditev, vidimo le končni produkt – številko, ki ji mnogokrat z veliko mero zaupanja verjamemo. Kolikokrat pa se dejansko vprašamo, kdo je naročnik raziskave, kakšni so interesi v ozadju, kako točno so prišli do te številke? Tudi znanstveniki so samo ljudje, napake pa so popolnoma naraven del procesa učenja. Ko storimo nenamerno napako, jo praviloma tudi priznamo in prevzamemo odgovornost; a to ne velja za vse.

Na podlagi konkretnih primerov bomo spregovorili o tistih, ki podležejo skušnjavam akademskega sveta. V zasledovanju raziskovalnih sredstev, medijske pozornosti ali v podporo lastnim ideološkim prepričanjem svoje rezultate prikazujejo na prirejen način. 'Pogumnejši' med njimi si jih izmislijo, bolj iznajdljivi pa znajo v ta namen izkoristiti statistične metode.

Mnogi znanstveniki današnjega časa so pod pritiskom načela *publish or perish* (objavi ali propadi), ki se kaže v pojavu, imenovanem *p-hacking*. Na tak način mnogo povprečnih znanstvenikov prilagaja svoje podatke, saj nizka statistična pomembnost rezultatov žal ne vodi v objavo članka v visoko rangiranih znanstvenih revijah. Če znanstvenik nima dokazov za veljavnost svoje trditve, potem njegovo prepričanje ni vredno nič več kot prepričanje tistega, ki poskuša svoj ideološki pogled uveljaviti kot objektivno resnico.

OSNOVE HERALDIKE NA PRIMERU GRBA GROFOV HERBERSTEIN

Matjaž Grahornik
matjaz.grahornik@zrc-sazu.si

ZRC SAZU, Zgodovinski inštitut Milka Kosa

Ob proučevanju plemiških rodbin se zgodovinar oziroma raziskovalec nujno seznani z nekaterimi pomožnimi zgodovinskimi vedami, kot so na primer arhivistika (veda o ureditvi in vzdrževanju arhivskega gradiva), heraldika (veda o grbih), diplomatika (veda o zgodovinskih listinah), epigrafika (veda o zgodovinskih napisih), faleristika (veda o vojaških činih in odlikovanjih), nobilistika (veda o plemiških nazivih), numizmatika (veda o denarju/novcih), sfragistika (veda o pečatih). Heraldika, torej veda o grbih, ne obravnava zgolj oblike (plemiških) grbov, pač pa tudi pravne podlage za njihovo uporabo (v okviru t. i. plemiškega prava). V prispevku se bomo seznanili z nekaj osnovami heraldike na primeru plemiškega grba grofov Herberstein. Njihov grb se je – podobno kot pri mnogih drugih plemiških družinah – s postopnim dviganjem rodbine na plemiški lestvici (preko navadnega plemstva do baronata in končnega (cesarskega) grofovstva) skozi čas izboljševal; njegova končna podoba velja za enega najzanimivejših heraldičnih primerkov.

MODEL ZAJEMA KAZALNIKOV PROBLEMSKIH STIČIŠČ V POVEZAVI PODNEBNE SPREMEMBE–MIGRACIJE

Špela Kastelic

spela.kastelic@zrc-sazu.si

ZRC SAZU, Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije

Raziskovanje povezave med podnebnimi spremembami in razseljevanjem največkrat obsega proučevanje razmerij med okoljskimi in podnebnimi spremembami na eni ter masovnimi migracijami in razseljevanjem na drugi strani. V preteklosti so raziskovalce predvsem zanimale napovedi okoljskih in podnebnih učinkov na tveganje. Pri tem so se naslanjali predvsem na vezi med statističnimi podatki ter na ocene, povezane z naraščajočim številom prebivalstva. Omejitve tega modela sta predstavljali predvsem vnaprejšnje postavljanje napovedi in iskanje tistih povezav med okoljem in preseljevanjem, ki so jih potrjevale. Povezave med učinki podnebnih sprememb in razseljevanjem se najpogosteje dotikajo vprašanja ranljivosti prebivalstva, poleg raziskovalcev in strokovnjakov pa se v razpravo vse pogosteje vključujejo tudi snovalci politik ter civilne iniciative. Ker so sklepanja o učinkih podnebnih sprememb na razseljevanje prebivalstev pogosto preveč premočrna, je za razumevanje razseljevanja kot posledice potrebno premišljeno proučevanje samih učinkov podnebnih sprememb na človeka, pa tudi kritično pretresanje njihovih povezav z migracijsko ranljivostjo. Prav razumevanje podnebne, okoljske in ne nazadnje migracijske ranljivosti je ključno za krepitev zmožnosti in nadgradnjo tistih politik ter strategij, ki vplivajo na prilagoditvene sposobnosti prebivalstva. Ena od možnih modelskih rešitev se kaže v naboru niza kazalnikov, ki opredeljujejo problemska stičišča (*hotspots*) t. i. podnebnega razseljevanja. Načrt kazalnikov problemskih stičišč obsega prekrivanje klimatoloških ter socialno-ekonomskih kazalnikov v izbranem geografskem okolju, ki se dotikajo raziskovalne povezave med podnebnimi spremembami in migracijami. Kartografski prikaz prekrivanja lahko s tem ponudi jasno opredelitev možnosti tveganja in ranljivosti prebivalstva. V prispevku obravnavam predvsem obstoječe

možnosti za nadgradnjo zajema socialno-ekonomskih kazalnikov, kot je na primer Sendajski okvir za zmanjševanje tveganja nesreč.

KRITIKA POLITIČNE EKONOMIJE MED ZNANOSTJO IN FILOZOFIJO

Lea Kuhar

lkuhar@zrc-sazu.si

ZRC SAZU, Filozofski inštitut

Kot odgovor na vprašanje, zakaj so Marxova dela danes še vedno aktualna za filozofijo, zagovarja Etienne Balibar v *La philosophie de Marx* paradokсно pozicijo, saj pravi, da marksistična filozofija ne obstaja in nikoli ne bo obstajala, vendar pa je kljub temu oz. ravno zaradi tega Marx danes bolj pomemben za filozofijo kot kadarkoli prej. Nič takega, kot je marksistična filozofija, ne obstaja, niti kot svetovni nazor družbenih gibanj niti kot sistem, ki bi ga v svojih delih vzpostavil Karl Marx. Vendar pa se po Balibaru pomembnost Marxove misli za filozofijo s tem ne izniči, temveč se paradokсно opolnomoči. Njeno opolnomočenje izhaja iz nenehnega prehajanja med *biti manj* in *biti več* od filozofije; med samopostavljenimi tezami, ki kriterije lastne veljavnosti vzpostavijo same v sebi, in med dokazi, da filozofija ni samostojna aktivnost, saj je določena s položajem, ki ga zaseda znotraj razrednega boja.

Preko Althusserjevega simptomatskega branja Marxovih del bomo v prispevku pokazali, da je neobstoj marksistične filozofije, o kateri govori Balibar, posledica prisotnosti nekega drugega diskurza Marxove misli, ki je tako kot filozofski diskurz v neposrednem razmerju z vednostjo, tj. znanstveni diskurz. Naša izpeljava bo potekala v dveh korakih: prvič, pokazali bomo, na kakšen način se objekt, metoda in vednost Marxovega znanstvenega diskurza razlikujejo od objekta, metod in vednosti predznanstvenih diskurzov njegovih predhodnikov; drugič, pokazali bomo, da je ravno vprašanje znanstvenosti tisto, ki vseskozi premešča problemska vprašanja *Kritike politične ekonomije* in marksističnemu filozofskemu diskurzu onemogoča, da bi se vzpostavil kot dokončen sistem vednosti.

PROSTORSKI MOTIVI V ZGODBAH FILMOV TUJE PRODUKCIJE, POSNETIH NA OBMOČJU SLOVENIJE

Peter Kumer

peter.kumer@zrc-sazu.si

ZRC SAZU, Geografski inštitut Antona Melika

Filmska geografija sodi v okvir kulturne geografije, ki se ji slovenski geografi še niso posvečali. V središču zanimanja je interpretacija prostora v filmskih zgodbah. Prispevek predstavlja načine, kako je bila pokrajina na območju Slovenije predstavljena v filmih tuje produkcije v obdobju med drugo svetovno vojno in danes. Jugoslavija je po drugi svetovni vojni pritegnila tujo filmsko industrijo, predvsem ameriško, ki je v našem prostoru videla potenciale na eni strani v raznoliki pokrajini (gozdovi, zasnežene gore, valovite nižine, mediteranska mesta ob obali), na drugi pa v izjemno nizkih produkcijskih cenah in »bolj odprtem« socialističnem režimu. Po osamosvojitvi je Slovenija postala črna pega na evropskem filmskem zemljevidu. Njene lokacije so začeli ponovno odkrivati po letu 2000, bolj intenzivno pa šele po vladni uvedbi posebnih olajšav za tovrstne dejavnosti. Rezultati analize filmov, posnetih med letom 1957 in danes, kažejo, da lokacije, ki so jih izbrale tuje produkcijske hiše v Sloveniji, v filmskih zgodbah predstavljajo motive, ki jih je moč uvrstiti v štiri skupine: motiv idealizirane gorske pokrajine, motiv pravljичnega sveta, motiv srednjeevropskega mesta in motiv severnoameriške pokrajine.

THE DIVISION OF ONE AND ITS NOTION IN MODERN IRAN

Arsalan Reihanzadeh

reihanzadeh@gmail.com

Podiplomska šola ZRC SAZU, modul Transformacija
moderne misli – filozofija, psihoanaliza, kultura

Despite the fact that since Hegel philosophy has considered history as its studying object, the history of modern Iran has not yet been extensively studied in a proper philosophical way. By retrospectively looking at the circumstances of this history one could easily see a whole heap of events and transformations that are needed to be determined on a speculative (in a Hegelian sense) level. Today, more than one hundred and ten years after the Iranian Constitutional Revolution (1905–1911), as a starting point for the modern history of Iran, the necessity of a philosophical reflection on this history is becoming increasingly evident. In this paper, I would try to briefly outline the framework in which I hope to theoretically determine the general movement of Iranian modern history, which is the history of attempts towards healing the wounding dismemberment of the country in Iran-Russia wars, (1804–13) and (1826–28), and at the same time, the history of *repetitive failures* in the wound-healing of the dismemberment. But on a speculative level, I'd prefer to argue that it would be the history of attempts towards *notionalizing* traumatic moment of the *division* of One as God, Shah (King).

Focusing on some key historical events and transformations in modern history of Iran, I would try to determine the movement of *notionalizing* the traumatic division of One in modern Iran, and to determine the *resistances* to the *notionalization* of the irreducible fundamental negativity of the *division* itself, and the *repetitions* of the *notionalization* of the irreducible fundamental negativity of the *division* itself.

BEYOND IMAGE: DISCOVERING THE ROLES BY PLAYING THE ROLE

Svetozar Matejašev
svetozarmatejasev@gmail.com

Podiplomska šola ZRC SAZU, modul Kulturna zgodovina

The main goal of this presentation is to concisely discuss two important concepts for contemporary historical researches - image and role. As these concepts are highly complex, in this case they will only be examined in regards to their scientific and market value.

At the beginning, the term “image” will be accessed through its double meaning and through different aspects of creating an image. In the context of social sciences, the term is introduced as an integral part of (re) presentation, especially in the process of creating and understanding the textual meaning. Afterwards, in the context of market value, it is presented in the form of creating a desirable effigy of oneself, notably in the making of present and past brands. Questioning the differences and similarities between the scientific and market aspirations, and also the correlation between acknowledged brands and shaping of collective memory, will be followed by a closer look on the concept of role. In this section, the market value of knowledge is linked with the ideas of discipline and role-playing. Finally, the concept of role is examined through the notion of change, primarily by discussing how does the changed role of the historian affect the research and writing about the past.

NAČINI IN MOŽNOSTI ANALIZE INSTRUMENTALNE LJUDSKE GLASBE

Teja Turk

teja.turk@zrc-sazu.si

ZRC SAZU, Glasbenonarodopisni inštitut

Slovenska instrumentalna ljudska glasba iz obdobja 20. stoletja je v primerjavi z vokalno ljudsko glasbo skromneje dokumentirana in raziskana. Etnomuzikologi, ki so bili pogosto tudi tekstologi, so se zaradi navzočnosti besedila v večji meri ukvarjali »z ljudskimi pesmimi in njihovo glasbeno podobo, za instrumentalno glasbo, ki je bila v slovenskem prostoru prvenstveno namenjena plesu in se je ob tem le v redkih izjemah pelo, pa je zmanjkovalo interesa« (Kunej R. 2014). Ljudska instrumentalna glasba in ples, čeprav v praksi tesno povezana, sta bila praviloma obravnavana ločeno. Prvi dokumentarni terenski posnetki instrumentalne ljudske glasbe na slovenskem etničnem ozemlju, ki so shranjeni v Zvočnem arhivu Glasbenonarodopisnega inštituta, so nastali leta 1955. Za preučevanje instrumentalne ljudske glasbe zgodnejšega obdobja se lahko opremo na vire, kot so fotografije godcev in gramofonske plošče z 78 o/min, na katerih so posnetki ljudske glasbe predvsem slovenskih izseljencev v tujini. Prav posnetki s terena pa omogočajo analizo nekomercialnih tako javnih kot privatnih ljudskoglasbenih instrumentalnih praks na Slovenskem in pomenijo tudi vir podrobnejših etnomuzikoloških raziskav.

Metode, s katerimi analiziramo instrumentalno ljudsko glasbo, so lahko sorodne analitičnim pristopom k umetnostni instrumentalni glasbi, pri čemer je vedno potrebno upoštevati dejstvo, da ljudska glasba ni statičen in nespremenljiv pojav, ter jo umestiti v družbeni kontekst, v katerem živi.

Prispevek bo predstavil metode, ki jih raziskovalci uporabljajo za analizo instrumentalne ljudske glasbe, in iskal nove možnosti preučevanja, ki se odpirajo tudi s pomočjo uporabe sodobnih tehnologij.

MEDDISCIPLINARNI EPISTEMOLOŠKI ZDRSI

INDIJSKI IZVOR ROMOV NA PRESEČIŠČU LINGVISTIKE, ZGODOVINE IN GENETIKE

Vita Zalar

vita.zalar@zrc-sazu.si

ZRC SAZU, Inštitut za kulturno zgodovino

Interdisciplinarno, transdisciplinarno, multidisciplinarno. Izrazi, ki se v svetu znanosti izrekajo pogosto, z naklonjenostjo in optimizmom. Vendar je učinkovito združevanje raznolikih raziskovalnih tradicij cilj, ki nemalokdaj ostane na stopnji nekritičnega prenosa raziskovalnih vprašanj iz ene discipline v drugo. Prenos raziskovalnega vprašanja v novo metodološko-epistemološko okolje neizogibno pomeni, da se predrugачita vsebina in usmerjenost vprašanja samega. Pri tovrstnem transferju torej pride do nehotenih epistemoloških zdrsov, ki pa jih vpleteni raziskovalci vedno ne zaznajo. Tako lahko ostane neopazeno, da isto raziskovalno vprašanje različnim disciplinam predstavlja medsebojno nezdržljive izzive.

Prispevek bo predstavil eno izmed tovrstnih raziskovalnih vprašanj. Karikirano ga lahko strnemo v stavek »Od kod Romi?«. Meddisciplinarni epistemološki zdrsi namreč pomembno sooblikujejo tudi eno izmed perečih raziskovalnih vprašanj s področja romskih študij – vprašanje indijskega izvora Romov. Lingvističnim, historiografskim in antropološkim raziskavam o tej tematiki so se v preteklih dveh desetletjih, po izvedbi projekta *Človeški genom*, pridružile še genetske. Slednje, izhajajoč iz lingvističnih spoznanj o sorodnosti romščine in indijskih jezikov, predpostavljajo in dokazujejo indijski izvor in »biološko distinktivnost« tistih oseb, ki se v sodobnosti samoopredeljujejo kot Romi ali pa jih kot take opredeljuje njihova okolica. Prispevek bo v pretres vzel tiste objavljene genetske raziskave (iz obdobja 2001–2018), ki se osredotočajo na iskanje izvora Romov. Analizirala bom njihovo opredelitev raziskovalnega vprašanja, vzorčenje in interpretacijo rezultatov. Izpostavila bom tiste pomanjkljivosti, ki so posledica prenosa hipotez

iz lingvistike v genetiko, brez upoštevanja zgodovine populacijske kategorizacije in klasifikacije, torej zgodovine oblikovanja »ciganske« in kasneje »romske« (samo)pripisane identitete. Hkrati bom z nekaj primeri ponazorila tudi epistemološke zdrse, ki se zgodijo, ko humanistične in družboslovne raziskave citirajo novonastale genetske študije o Romih.

Uvodnik **7** Tina Berden, Od keramičnih fragmentov do zgodovine: Analize keramike z arheoloških najdišč z velikimi količinami najdb **9** Jerneja Brumen, Je vojna v Siriji res (lahko) rezultat učinkov podnebnih sprememb? **10** Nina Ditmajer, Uredniška načela za elektronske znanstvenokritične izdaje starejših slovenskih pesniških besedil **11** Maja Gostič, Temna stran statistike **12** Matjaž Grahornik, Osnove heraldike na primeru grba grofov Herberstein **13** Špela Kastelic, Model zajema kazalnikov problemskih stičišč v povezavi podnebne spremembe–migracije **14** Lea Kuhar, Kritika politične ekonomije med znanostjo in filozofijo **16** Peter Kumer, Prostorski motivi v zgodbah filmov tuje produkcije, posnetih na območju Slovenije **17** Arsalan Reihanzadeh, The Division of One and Its Notion in Modern Iran **18** Svetozar Matejašev, Beyond Image: Discovering the Roles by Playing the Role **19** Teja Turk, Načini in možnosti analize inštrumentalne ljudske glasbe **20** Vita Zalar, Meddisciplinarni epistemološki zdrsi: Indijski izvor Romov na presečišču lingvistike, zgodovine in genetike **21**